

THE METAMORPHOSES OF A DESTINY – GABRIELA MELINESCU

Bianca CRUCIU

"Petru Maior" University of Târgu-Mureș

Abstract: Gabriela Melinescu the most important exil writer has an interesting human and literary destiny, she is the voice of the exil intellectuals elite. Her creations are an authentic and the best "original confesions". To understand how is a Melinescu's poetry text, means to read and understand them. She lives in her poetry like the sun in the world. The light of her poetry embraces human souls.

Keywords: literary creation, confesio, poems, perspectives, literary destiny.

Prezența Gabrielei Melinescu în Literatură este ingenuă și reconfortantă prin perspectiva ei plină de prospețime de a privi lumea¹ și prin naturalețea și charmul stilului său personal bine definit.

Deși considerată în tinerețe, la debut, ca persoană (în peisajul literar) în stare să tulbure canoanele și să strice ighemoniconul stabilit cu greutate de-a lungul anilor de către critică² poeta prin vigoarea, expresivitatea și jovialitatea pe care o exprimă, este cea care "se amuză la balul vieții, pare că nu mai vrea să îmbătrânească, după cum perfect adevărat este că dacă ar renunța la ștrengăreala care-i stă atât de bine nu ar mai fi ea însăși".³

Cu toate că de multe ori ne lăsăm cuceriți de stiluri, bogății de simboluri, metafore, imagini lirice⁴ poezia Gabrielei Melinescu este "proprie, neimitată și neimitabilă" adică originală, "de o candoare care sfințește lucrurile"⁵ având acel aer sacru din care e făcută poezia adevărată⁶. Ea este considerată a fi o "redescoperitoare" pentru că trece prin ziduri și nu se rănește, alergând după o lumină⁷. Nu are nevoie să ne convingă de dimineața și până seara că este o poetă adevărată⁸, ca de altfel și versurile care o consacră: "Port peste frunte o frânghie subțire/din care ancorele se vor naște/Aplec lin capul înspre țărnul/pe care mai târziu te voi cunoaște./Sunt mesele spălate-n vin curat/și pletele întunecă pahare./Beau

¹ Eugen Barbu, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent. Poezia română contemporană*, Ed. Eminescu, București, 1975, p. 430

² *Idem*, p. 428

³ *ibidem* p. 428

⁴ Henri H. Stahl, *Eseuri critice*, Ed. Minerva, București, 1983, p. 151

⁵ *ibidem* p. 428-429

⁶ *ibidem* p. 429

⁷ *ibidem* p. 430

⁸ *ibidem*, p. 430

corpul unui iubit bărbat/amenințat de o spânzurătoare"/. ⁹Actul creator isi are originea in straturile cele mai profunde ale eului¹⁰ sau poetic.

Conștientizând valoarea și importanța scrisului, a scrisului autentic, ea știe că doar scrisul cu adevărat *poetic* este cel care se depășește pe sine,” care evadează și trece dincolo de el însuși, nemulțumit de convenționalitatea, de artificialitatea, de ineficiența limbajului strict verbal. Orice poet autentic, așa cum este Gabriela Melinescu, visează să *creeze lumea*, să atingă starea de *Geneză*.”Si pentru ea „la fel ca pentru Constantin Noica,”cultura este singura sursa a unei bucurii permanente,o forma de maturitate a spiritului care este eliberatoare.”¹¹

Pentru actul creator este imperios necesară liniștea.Eстетicianul și istoricul literar Tudor Vianu spunea că "*cine nu se pricepe să facă liniște în sine nu poate auzi glasurile artei.Tumultul exterior le acoperă.Pacea sufletului le scoate în relief*"¹² ,cuvinte care se potrivesc și poeziei Gabrielei Melinescu care știe glasurile artei și mai știe că "*ochiul nostru n-ar putea privi soarele dacă n-ar participa la natura lui.Tot astfel și sufletul nostru n-ar putea vedea frumusețea decât dacă n-ar fi el însuși frumos.*"(Plotin,sec.III e.n.),¹³ pentru că sensul cuvintelor se constituie în și prin calitățile lor sensibile.¹⁴Și că poezia este forma cea mai înaltă a cunoașterii filosofice¹⁵și” *a cunoaste înseamnă a intra în forme noi, a șterge deosebiriile dintre subiect și obiect,a proiecta substanța proprie în aspectul exterior și străin*”¹⁶

Într-un “*confesio original*”ne spune că atunci când scriu,(poeziile)le lucrez pur și simplu forma, dar nu mă ating de ce-am trăit cu adevărat. Fiindcă trăirea e numai în timp. Iar în poem intră destul de mult din atmosfera în care le-am imaginat. În felul acesta, omul exterior este supus omului interior.Gabriela Melinescu este spiritul mereu treaz,dar și de o gravitate uneori frumoasă,care are în ființa ei și o gingașă rigoare prin care creația ei stârnește pe parcurs curiozitate ,denotă o ordine intelectuală și un har îndestulător și inepuizabil.¹⁷

⁹ *ibidem* p.430

¹⁰ Liviu Rusu,*De la Eminescu la Lucian Blaga,Ed. Cartea Românească,1981,p.440*

¹¹ .Andrei Pleșu,*Minima Moralia,Ed. Cartea Românească,1988,p.97,98,99*

¹² Victor Ernest Mașek,*Arta de a fi spectator,Ed. Meridiane,Bucuresti,1986,p.39*

¹³ *idem*.p.2

¹⁴ *ibidem* p.104

¹⁵ Antologie de filosofie romaneasca(5),Biblioteca pentru toti,Ed.Minerva,Bucuresti 1988,p.127

¹⁶ *idem*.p.128

¹⁷ Eugen Simion,*Scriitori români de azi III,Ed. Cartea Românească,București,1984,p.211*

Întreaga poezie a Gabrielei Melinescu este străbătută de un fir coordonator de gândire artistică plină de naturalețe și prosepțime feminină care răzbate din însăși ființa poetei spre sufletul cititorului sau al criticului. Ideile sale se conturează pe întreg parcursul artistic, ea reușește să înfățișeze pregnant fiorul poetic al exilului.

Pentru cel care se apropie de poezia Gabrielei Melinescu, este întâmpinat de frumosul artistic, frumosul din omul Gabriela Melinescu, așa cum este exprimat prin formele sale sensibile,¹⁸ nu există o metodă aparte de abordare ci una simplă, lectura. Aceasta te proiectează în fundalul artistico-ideatic expus și oferit într-o mare simplitate. Poeta însăși se definește „*regina sau cerșetoare, zeița*” (*Din viețile faraonului*). Alteori simțindu-se Pasărea măiastră, cu frumusețea ei celesta, acea pasăre sacră asociată Arhanghelului Mihail, pasăre care prin cântecul ei rămâne în singurătate și întinerește pe orice ascultător și-n același timp având darul de a citi în inimile oamenilor.¹⁹

Într-o mărturisire personală poeta susține că” pentru mine poezia s-a născut în momentul în care am simțit că aveam un secret, o limbă interioară cu care puteam să fiu aproape de toate ființele animate și inanimate. Secretul meu, limba interioară, se opune comunicării obișnuite, o limbă spontană primită din îndepărtată planetă din care” căzusem” direct în corpul mamei mele Maria și apoi în viața de pe pământ.”²⁰

Această mărturisire relevă talentul înnăscut al Gabrielei Melinescu, conștientizarea lui și înmulțirea talantului primit în dar încă înainte de naștere. Legătura dintre Darul lui Dumnezeu oferit ei, adică Poezia însăși, cu tot ce presupune ea și Mama care i-a dat naștere, este vizibilă și construită într-un mod aparte în poemul „*Pentru mama*” din volumul „*Puterea morților asupra celor vii*”²¹.

Ființa care dăruiește iubire, siguranță, liniște, pace, este mama, cea care a adus-o în lume și tot ea este începutul tuturor lucrurilor de bine. Ea este ființa unică „*pe care o credem nemuritoare*”, „*invulnerabila zeița*”. Neavând nevoie de nici un cuvânt decât de Iubire, poeta spune că „*dincolo de cuvintele ei se afla dragostea*”. Știe cel mai bine să dăruiască, deși are dureri nenumărate, o mamă are „*o iubire altfel decât aceea pe care durerea o umple*”.

¹⁸ Antologie de filosofie romaneasca(5),p.19

¹⁹ R o. wikipedia.org/wiki/Pasărea-măiastră, accesat 09.12.2014

²⁰ Aura Christi, *Banchetul de litere*. Ed. *Ideea Europeană*, București, 2006, p. 185

²¹ Gabriela Melinescu, *Puterea Morților asupra celor vii*, Ed. Polirom, Iasi, 2005

Gradual se confesează, simplu și firesc, cere iertare pentru greșelile de copil (inocent) pe care le săvârșise” *mama am călcat pe inima ta*”, ușor lucru este pentru copii să-și supere părinții dar tot ei se-ntorc cerând iertare pentru că timpul trece și vine o vreme când zic” *acum în zadar încerc să te întorc*”.

Persoana specială pentru poeta ea, făcând parte dintre persoanele sfinte și care sunt capabile de cele mai puternice sentimente. Datoria fiilor este după cea de-a cincea Poruncă din Decalog, cinstirea părinților, ” *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta ca să trăiești ani mulți și buni pe pământ*”. Aceasta este porunca, datorie, obligatie.Eul liric își recunoaște greșelile și spune” *În zadar vreau să-ți sărut mana/și să mă ierți în lumina roșie/a amurgului și să te rog să citim împreună/Povestea Fiului risipitor*”. Tragedia (uneori) sau stresul exilului, dau poetei un sentiment de nostalgie.

Timpul este ireversibil și produce amintiri, amintirile visare. Prin vis poeta poate retrăi clipe frumoase care o ajută să treacă mai ușor exilul acceptat de bunăvoie spunând „*Visez mereu strada noastră/grădină unde toate cresc după vocea ta/și pământul negru râde printre caișii albi/și mă bucur să te revăd/culoarea verde-blând a veșmântului tău*”.

Toate poemele publicate de poetă în acest volum par a fi niște apeluri la memorie, fotografiile ale momentului rămase întipărite în suflet, cu care se hrănește pentru a-și potoli dorul de mamă, familie, țară, de cei dragi. Sunt scurte rememorări, gânduri transpuse în imagini poetice,de confesiune.

Când te afli în depărtare de cele mai multe ori, Țara și Mamă sunt elementele esențiale generatoare de echilibru interior, de pace interioară de o anume regăsire. Între acestea două există o legătură profundă am putea spune chiar ființială. Existența uneia o presupune pe cealaltă.În poemul” *Patrie de țărână*” din volumul citat mai sus, se regăsește un anume mit al” țărâni”, ca element creativ, din care Dumnezeu a făcut omul, dar și că pământ sfânt al țării pe care poeta o părăsește. Poeta se desparte și de mama și de țară într-un mod dureros. Dezrădăcinarea provoacă suferință, neliniște, durere totul pare să nu mai” *lumineze ca ieri/nici una din zile/nu mai luminează ca ieri/când mi-am luat rămas bun de la mama/la colțul străzii Noroc*”.

Nu o putem considera pe poetă ca fiind exilată, pentru că ea însăși recunoaște în poem că a avut o oportunitate unică de a pleca undeva mai bine decât acasă la ea, spunând „*aveam atâta noroc să plec/din patria imposibilă*”.

Acasă trebuia să însemne siguranță, liniște, împlinire, iubire, dragoste, prosperitate, ori toate acestea nu le-a putut găsi aici. Hotărăște să plece, să emigreze ținând piept unei străinătăți necunoscute în care se avânta cu o oarecare jubilație în timp ce mama „*era tristă/să mă piardă*” „Altfel spus poemul întreg poate să fie o confesiune, o rememorare a clipei, poeta mărturisindu-ne că” *n-am mai văzut-o niciodată/după zece ani a murit mama/*”.

Ea face din nou apologia durerii Fiului risipitor care se reîntoarce acasă, recunoscând că din iubire și întru iubire” *încă/sufletul mamei/exista în focul din casa veche unde/întruchipările anilor noștri dăinuie/*”. Cu alte cuvinte neființa-ființă a mamei este aproape omniprezenta în imaginarul poetic, *“în pomii în care mă suiam, /în păsările care cântau pentru mine, /pentru frumusețea Tatianei/*”.

Nu credem că la Gabriela Melinescu ar putea fi vorba de o nostalgie a trecutului, sau de o „*veșnică reîntoarcere a lucrurilor*” (idee de bază întâlnită la Eliade de fapt) aceea a posibilității ca timpul să poată fi silit să stea pe loc. Adică mai corect spus să se repete „nu ca *“timp”* ci că evenimente care au avut loc în timp.” *“Veșnica reîntoarcere a tuturor anotimpurilor”* (“*Le mythe de l’eternel retour*”, “*La nostalgie des origines*”) un leit motiv care revine în toate lucrările lui Eliade, care și el a trăit multă vreme departe de țară.²²

Țărână, pământul e veșnic nemuritor la fel și patria, țara este veșnică nemuritoare. Sintagma „*Patria imposibilă*” a fost folosită în ideea că aici ea nu-și putea împlini idealurile și visele. Când ceva nu se poate realiza, se spune că „devine imposibil”. Astfel că din „*patria imposibilă*” politic, material, sufletesc, spiritual, poeta migrează spre o „*patrie a tuturor posibilităților*” unde mai târziu deși împlinită pe varii planuri imateriale, trăiește frustrări și doruri, iar sufletul ei nu cunoaște liniștea, pentru că i-a rămas în „*pajiștea verde de acasă*”. Orice om care pleacă în călătoria exilului, pleacă doar pe jumătate, cealaltă jumătate rămâne să germineze în pământul care l-a plămădit și căruia îi este dator până la moarte.

Gabriela Melinescu sugerează că nu poți să trăiești, să gândești și să scri în afara istoriei,²³ nu poți să exiști fără să lupți. În lume nu ai încetat nicicând competiția, doar că locul fiecăruia sub soare e asigurat prin har divin și că totul se câștigă prin efort și încordare. Învățarea și adaptarea permanentă este *legea eternă a supraviețuirii*,²⁴ și pentru că la fel cum spunea Alex. Ștefănescu spune și ea

²² Henri H. Stahl, *Eseuri critice*, Ed. Minerva, București, 1983, p. 206

²³ George Arion, *Interviuri (2)*, Ed. Albatros, București 1982, p. 125

²⁴ *idem*, p. 120

că“literatura de valoare este o literatură cu cheie,iar scriitorul nu poate face să “înmărmurească măreț” decât lumea sau adevărul lumii pe care a cunoscut-o direct²⁵.

BIBLIOGRAFIA OPEREI

1.Gabriela Melinescu, *Puterea Morților asupra celor vii*, Ed. Polirom, Iași, 2005

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

2.Eugen Barbu, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent.Poezia română contemporană*,Ed. Eminescu,București,1975

3. Henri H.Stahl,*Eseuri critice*,Ed. Minerva,București,1983

4.Eugen Simion,*Scriitori români de azi III*,Ed.Carteia RomâneascăBucurești,1984

5. Aura Christii, *Banchetul de litere. Ed. Ideea Europeană, București, 2006, p.185*

6.Liviu Rusu,*De la Eminescu la Lucian Blaga și alte studii literare și estetice*,Ed.Carteia Românească,1981

7.Andrei Pleșu,*Minima Moralia-(Elemente pentru o etică a intervalului)*,Ed.Carteia Românească,1988

8.Antologie de filosofie românească V,Biblioteca pentru toți,Ed.Minerva,București,1988

9.Despre frumos și artă,*Tradițiile gândirii estetice românești I*,Biblioteca pentru toți,Ed.Minerva,București,1984

10.George Arion,*InterviuriII*,Ed.Albatros,București,1982

11.Alex.Ștefănescu,*Jurnal de critic*,Ed.Carteia Românească,București,1980

²⁵ Alex.Ștefănescu,*Jurnal de critic*,Ed.Carteia Românească,1980,p.15